Prabhakar Patil Education Society's
Veshvi
Alibag
Raigad
Arts, Commerce & Science College

मराठी भाषेतील विविध बोलींचा अभ्यास

डॉ. ओमकार विनायक पोटे
मराठी विभाग, पी एन पी कॉलेज, वेश्वी, अलिबाग
(मुंबई विद्यापीठाशी संलग्नित)

गोषवारा :

मराठी भाषा ही इंडो – युरोपीय भाषा कुलातील एक भाषा आहे. भारतातील प्रमुख २२ भाषांपैकी ती एक प्रमुख भाषा आहे. त्याचबरोबर महाराष्ट्र आणि गोवा या दोन राज्यांची मराठी राजभाषा आहे. जगातील बहुतेक प्रमुख भाषांप्रमाणेच मराठी भाषाही अनेक पद्धतींनी बोलली जाते. प्रमाण भाषेशी नाते कायम ठेवून तिची बोलीभाषा मात्र दर १२ कोसांवरती औच्चारिदृष्ट्या, कोशदृष्ट्या तसेच आघात, लय, भौगोलिक परिस्थिती कालप्रवाहानुसार बदलत रहाते. परंतु असे असले तरी लेखन चिन्हांच्या बाबतीत मात्र मुळीच फरक नसतो.

वर्षानुवर्षे महाराष्ट्रातील एखादया प्रदेशात स्थायिक झाल्यामुळे त्या स्थानिक वातावरणाचा अनेकांगी परिणाम तेथील मराठी भाषेवर होत असतो म्हणून अशा भाषेला तिची बोली असे संबोधले जाते. मराठी भाषेच्या आगरी, अहिराणी, झाडी, नागपुरी, चंदगडी, मराठवाडी, कोंकणी, मालवणी वऱ्हाडी, तंजावर, मॉरस मराठी, वाडवळी, वारल्यांची, नंदुरबारी, खाल्यांची, वत्यांची, तप्यांची, डोंगरांची, जामनेरी, खानदेशी अशा अनेक बोली– उपबोलींच्या शाखा व उपशाखा अस्तित्वात आल्या आहेत. या बोलींचे महत्त्व, स्थान, औच्चारिक व लिखित स्वरूप, विशिष्ट शाब्दिक शब्दरचना व सद्यस्थिती यांचा व्यवच्छेदक अभ्यास करून त्याचे काही सूत्ररूपाने ठळक निष्कर्ष प्रस्तुत शोधनिबंधातून मांडले आहेत.

Key Words – *मराठीतील बोलीभाषा, मराठी भाषा*

प्रस्तावना :

संस्कृत भाषा ही जगातील अतिप्राच्य मुख्य भाषांपैकी एक भाषा. मुळ संस्कृत भाषेतील उच्चार औच्चारिकदृष्ट्या उच्चारण्यास कठिण असल्याने त्याच्या शुद्ध रूपांची वेगळी शाखा निर्माण होऊ लागली. त्यातूनच प्राकृत भाषेचा जन्म झाला. प्राकृत भाषेतील विशिष्ट उच्चार, पद्यरूपी काव्ये, रचना, शब्दकोटी यांच्या अपभ्रंशातून 'मराठी' भाषा उदयास येवू लागली. त्यामुळे इंडो–युरोपियन भाषा कुलातील असणाऱ्या 'मराठी' भाषेचे उगम स्रोत 'संस्कृत' भाषा मानले जाते.

मराठी भाषा ९ व्या शतकापासून प्रचलित आहे. मराठी मातृभाषा असणाऱ्या लोकसंख्येनुसार मराठी ही जगातील पंधराव्या क्रमांकाची व भारतातील चौथ्या क्रमांकाची भाषा आहे. मराठी बोलणाऱ्यांची एकूण संख्या ९ कोटींपेक्षा अधिक आहे. मराठी भाषा भारतासह मॉरिशस इस्रायल, अमेरिकेची संयुक्त संस्थाने, संयुक्त अरब अमिरात, दक्षिण आफ्रिका, पाकिस्तान, सिंगापूर, जर्मनी, युनायटेड किंग्डम ऑस्ट्रेलिया व न्यूझिलंड येथेही बोलली जाते. त्याचप्रमाणे भारतामध्ये मराठी भाषा महाराष्ट्राबरोबरच बडोदा, सुरत, अहमदाबाद, बेळगाव हुबळी–धारवाड, गुलबर्गा, बिदर, हैदराबाद, इंदूर, ग्वाल्हेर व तंजावर या शहरांमध्ये बृहन् महाराष्ट्रीयन शहरात मोठया प्रमाणावर बोलली जाते. देशातील अनेक राज्यामध्ये आणि जगातील ७२ देशांमध्ये मराठी भाषा बोलली जाते.

मिळ्या न मिळ्या विशिष्ट राज्यात स्थायिक झाल्यामुळे मराठी भाषिकांच्या मुळ मराठी बोलीवर त्या राज्याच्या स्थानिक परिसराचा ठसा मुख्यत्वाने उमटलेला दिसतो. प्रमाण मराठी भाषेचे मुळ व्याकरण जरी एकच असले तरी स्थानपरत्वे मराठी भाषेचे कोंकणी मराठी,

I/C PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College
Veshvi - Alibag

५. आगरी समाज आणि [illegible]

[illegible]
[illegible]

प्रस्तावना

[illegible]

[illegible]

आगरी समाजाचा [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College

VOLUME - VII, ISSUE - IV - OCTOBER - DECEMBER - 2018
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 5.5 (www.sjifactor.com)

६. रायगड जिल्ह्यातील आंबा लागवड, उत्पादन व उत्पादकता वाढीचा अभ्यास

रसिका रामचंद्र म्हात्रे
संशोधक विद्यार्थी, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे.

सारांश

रायगड हा जिल्हा महाराष्ट्रातील आंबा उत्पादनासाठी अग्रेसर असून तो आंबा उत्पादन करणारा जिल्हा म्हणून देखील ओळखला जातो. आंबा हे जगातील जास्तीत जास्त प्रमाणात खाल्ले जाणारे फळ असून अगदी गरिबांपासून श्रीमंतांपर्यंत सर्वचजण या फळाचे सेवन करू शकतातण्या फळामध्ये चयकृपचय घटक, कर्बोदके, प्रथिने असल्याने जनतेचे आरोग्य, आनंद, आणि एकूणच मानवी विकास घडविण्यात हे फळ महत्वाची भूमिका बजावत आहेइतर फळ–झाडांची तुलना करता आंबा या फळझाडांची लागवड करणे सुलभ असून कमी खर्चात किफायतशीर उत्पादन मिळवून देवू शकतो. रायगड जिल्हयातील हवामान आणि जमिन आंबा लागवडीसाठी अनुकूल आहे. सदर शोधनिबंधात आंबा या फळपिकाची लागवड व निगा, किटकनाशक फवारणी, सरकारी योजना, आंबा या फळपिकाचे लागवडीखालील क्षेत्रांतझालेली वाढ,या बाबींचा अभ्यास केलेला आहे.

Key words .उत्पादकता; रायगड जिल्हा; आंबा.

प्रस्तावना

आंबा हे भारतातील सर्वात जून फळ म्हणून ओळखले जाते. खिस्तपूर्व कालखंडापासून म्हणजेच साधारणत ४००० ते ६००० वर्षापूर्वीपासून अस्तित्वात आहे. महाभारत आणि रामायण मधील जंगल तसेच बागेमध्ये त्याचा संदर्भ आढळतो.हिंदू संस्कृतीमध्ये,शुभकार्यात,सरस्वतीपूजन,दारांचे तोरण बनवितांना आंब्याच्या झाडाच्या पानाचा वापर केला जातो.या झाडाचे वर्णन श्कल्पवक्षश आणि श्इच्छा पूर्ण करणारे झाडश असे देखील केलेले आढळून येते.मुघल आणि बाबर,श्आंबा श्या फळाला हिंदूस्थानातील निवडिचे फळ असे म्हणत असत

कोकण विभागात आंबा या फळांचे दरवर्षी १,६९,४९२ मे.टन उत्पादन होते तर रायगड जिल्हयात ३५,६३९ मे.टन उत्पादन होते.संपूर्ण राज्यात आंबा उत्पादन अधिक असले तरीही इतर राज्यांशी तुलना करता आंबा या फळाची दर हेक्टरी उत्पादकता अतिशय कमी आहे.रायगड जिल्हयात अजूनही सुधारीत लागवड,तंत्रज्ञान व सधन लागवड पदधतीचा म्हणावा तसा वापर होत नाही. हापूस आंब्याची प्रति हेक्टरी उत्पादकता ३.४ मे.टन आहे तर प्रति हेक्टरी केसर आंब्याची उत्पादकता ५ ते ६ मे.टन इतकी आहे.[१] आंबा या फळपिकाचे उत्पादन वाढविण्यासाठीलागवडिविषयी तांत्रिक माहीती,प्रशिक्षण, प्रतवारी,पॅकिंग आणि शीतगृहांची व्यवस्था उपलब्ध करून देणे आणि पणन सुविधा वाढविणे आवश्यक आहे, कारण जागतिकिकरणामूळे आंब्याच्या फळांच्या निर्यातीत मोठया प्रमाणात संधी उपलब्ध झाली आहे.

I/C PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College
Veshvi - Alibag

MAH MUL/03051/2012
ISSN: 2319 9318
UGC Approved Sr.No.62759 Vidyawarta® | April to June 2018 Issue-25, Vol-01 | 0

३. धर्मांतर का कमराती अनुवाद डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कौशल्य प्रकाशन हडको औरंगाबाद. मे २००२, पृ.०५

४. महाराष्ट्रातील लोकशाही विचार — मा. प. मंगुडकर, साधना प्रेस शनिवार पेठ पूणे—०२ आवृत्ती १९६६ पृष्ठ—०९

५. भारतीय प्रबोधन — देवदत्त दाभोळकर, समाज प्रबोधन संस्था पूणे, आवश्ती जुलै १९७६ पश्ष्ठ—२०९

६. जातीवाद आणि वर्गवाद — नलिनी पंडीत, साधना प्रकाशन, शनिवार पेठ पूणे—०२, आवृत्ती दूसरी एप्रिल १९९८ पृष्ठ—१२१

७. आंबेडकर आणि कार्ल मार्क्स — रावसाहेब कसबे, सुगावा प्रकाशन पूणे—३०, आवश्ती १९८५ पृष्ठ—१८६

८. उक्त १८७

९. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मांतर — शंकरराव खरात, इंद्रायणी साहित्य शनिवार पेठ पूणे, आवृत्ती २००६ पृष्ठ—१५९

१०. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर — धनंजय किर, पाप्युलर प्रकाशन, पं. मदन मालवीय मार्ग ताडदेव मुंबई, आवृत्ती १९९७ पृ.५००

११. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची भाषणे आणि लेखन, खंड—३, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर चरित्र साधने प्रकाशन समीती, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग महाराष्ट्र शासन — २००२, पृष्ठ—५४१

□ □ □

21

रायगड जिल्हयातील फलोत्पादन क्षेत्राचा अभ्यास

म्हात्रे रसिका रामचंद्र,
अलिबाग—रायगड
संशोधक विद्यार्थी—टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ

==============**********===============

सारांश

भारतीय अर्थव्यवस्थेत कृषी क्षेत्र महत्वाची भुमिका पार पाडत आहे. देशाचा औदयोगिक व आर्थिक विकास हा शेती क्षेत्रावरच आधारीत आहे. जगातील २/३ लोक शेती क्षेत्रावर उदरनिर्वाह करतात. तर भारतातील ६४.११ टक्के लोकसंख्या आजही शेती क्षेत्रावर अवलंबून आहे. या शेती क्षेत्रात फलोत्पादन क्षेत्र महत्वाची भूमिका पार पाडत आहे. भारतात सन २०१७—१८ मध्ये ६,४२८ हेक्टर क्षेत्र फळपिक लागवडीखाली आहे. तर राज्यात फलोत्पादन लागवडीखाली ५ लाख ८५ हजार हेक्टर क्षेत्रआहे. फळांना बाहेरील देशातूनही मोठी मागणी आहे. फळांवर प्रक्रिया करून विविध प्रक्रिया उदयोग सुरू झाल्याने रोजगार निर्माण होतो, पडीक जमिन लागवडीखाली आणता येते. त्यामुळे लोकांच्या आर्थिक स्थितीत भर पडून जीवनमान उंचावण्यास मदत होते. म्हणूनच शेती क्षेत्रात फलोत्पादन क्षेत्र महत्वाची भूमिका पार पाडत आहे. रायगड जिल्हयातील हवामान, आणि जमिन फळपिक लागवडीसाठी अनुकूल आहे. सदर संशोधनात फलोत्पादनाचे महत्व, भारतातून व महाराष्ट्र राज्यातून फळांची झालेली निर्यात, रायगड जिल्हयातील फलोत्पादन लागवडीखालील क्षेत्र, उत्पन्न व उत्पादकता यात झालेला बदलाचा अभ्यास केलेला आहे.

Key words-उत्पादकता, रायगड जिल्हा,फलोत्पादन.

I/C PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College
Veshvi - Alibag

[illegible]UME - VII ISSUE - IV - OCTOBER - DECEMBER - 2018
[illegible]JANTA - ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 5.5 (www.sjifactor.com)

४. रायगड जिल्ह्यातील महिला सक्षमी करण्यात झेप फाऊंडेशन [illegible] होणाऱ्या खारेपाट महोत्सवाचे योगदान

प्रा. रसिका रामचंद्र म्हात्रे
पी. एन. टी. महाविद्यालय, अलिबाग.
प्रा. सुप्रिया सुरेश पाटील
पी. एन. टी. महाविद्यालय, अलिबाग.

[illegible]

भारतीय अर्थव्यवस्था ही विकसनशील असून विकसिततेकडे वाटचाल करीत आहे. देशाच्या जर विकास [illegible] असेल तर ग्रामीण भागाचा पर्यायाने खेडयाचा विकास करणे गरजेचे आहे. भारतात पुरुषप्रधान संस्कृती [illegible] होती. स्त्री–पुरुष असा केला जाणारा भेदभाव देशाच्या विकासामध्ये अडथळा आणू शकतो. म्हणून देशा[illegible] [illegible] करायचा असेल तर स्त्रियांना विकासाच्या या प्रवाहातून आणणे महत्वाचे आहे. म्हणजेच त्यांना सक्षम करणे [illegible] आहे. महिलांना शिक्षित करणे, वर्तमानाशी जोडणे हे सशक्ती करणाचे ध्येय आहे.

प्रस्तुत शोधनिबंधात महिला सक्षमी करणाची गरज व अर्थ, सक्षमीकरणासाठी सरकारने राबिविलेल्या योजना, [illegible] रायगड जिल्हयातील अलिबाग तालूक्यात झेप फाऊंडेशन मार्फत बचत गटाद्वारे महिला सक्षमीकरणासाठी [illegible] खारेपाट महोत्सवाचा आढावा घेण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.

[illegible]

देशाच्या लोकसख्येमध्ये स्त्रियाचे प्रमाण 50 टक्के आहे. ज्या समाजातील आणि ज्या राष्ट्रातील स्त्री सक्षम [illegible] ते राष्ट्र तो समाज विकासात नेहमीच अग्रेसर असतो. महिलांना समान संधी व त्याचे सक्षमीकरण यासाठीच्या [illegible] जागृतीसाठी दरवर्षी आंतरराष्ट्रीय महिला दिनी अनेक उपकम राबविले जातात. मात्र महिलांना आत्मविश्वास [illegible] देणारे हे उपकम एक दिवसापुरते मर्यादित न ठेवता वर्षभर तितक्याच उत्साहाने राबवले जाणे [illegible] असून दैनंदिन जगण्याचा एक भाग व्हायला पाहिजे तरच त्यांना विकास आणि प्रगतीच्या समान [illegible] प्रमाणावर उपलब्ध होतील. यासाठी महाराष्ट्र शासन अनेक, योजना राबवित आहे. त्यातीलचे एक योजना [illegible] बचत गट. प्रस्तृत शोध निबंधात रायगड जिल्हयात झेप फाऊंडेशन अंतर्गत बचत गटामार्फत केल्या जाणाऱ्या [illegible] सक्षमीकरणाबाबत अभ्यास केलेला आहे.

[illegible]ष्ट्ये

- रायगड जिल्हयातील स्त्रियांच्या सक्षमीकरणात बचत गटाची भूमिका अभ्यासणे.
2. रायगड जिल्यातील बचत गटा संदर्भात खारेपाट महोत्सव.
3. रायगड जिल्हयातील बचत गटाद्वारे महिलांच्या उत्पन्न वाढीचा, स्वावलंबनाचा, रोजगार निर्मितीचा अभ्यास करणे.

ISSN: 2278-4632
Vol-10 Issue-6 No. 15 June 2020

COMPARATIVE PHYTOCHEMICAL PROFILING OF BER (*ZIZPHUS JUJUBA* (MILL)) FRUITS.

Tanmay Patil* and Shabana Khan
Department of Botany, The Institute Of Science Mumbai 400032
Email: tanmaypatil34@yahoo.co.in

ABSTRACT

Ziziphus jujuba (Mill) is a traditional plant commonly known as jujube a small droopy –branched spiny tree or large shrub native from southeastern Europe to china. It has old history of use for nutrition and the treatment of a broad spectrum of ailment. The present study was carried out to determine the bioactive components of *Ziziphus jujuba* (Mill) unripe and ripe fruits using Perkin-Elmer Gas Chromatography–Mass Spectrometry. The mass spectra of the compounds found in the extract was matched with the National Institute of Standards and Technology (NIST) library. In all, seventeen compounds were identified from of methanolic extract of *Ziziphus jujuba* fruits. Out of that seven were found in the unripe fruit and ten found in the ripe fruit. In the both the fruits 4H Pyran-4 one 2, 3 dihydro 3, 5 dihydroxy-6 methyl and 2-Furancarboxaldehyde, 5-(hydroxymethyl) common compounds. 2-Furancarboxaldehyde, 5-(hydroxymethyl) showed the maximum area 61.04% in ripe and 53.77% in unripe fruit. The Pentacosanoic acid (3.51%) and 17-Octadecynoic acid (1.65%) showed minimum area in the unripe and ripe fruit respectively. This study will offer a platform using *Ziziphus jujuba* fruits as herbal medicines for various ailments.

Keywords: *Ziziphus jujuba* (Mill) fruits, Phytochemical screening, GC-MS analysis.

INTRODUCTION

In advance countries, communities rely heavily on traditional herbal medicines in order to meet their initial health care needs. In many industrialized countries herbal drugs are gaining popularity as alternative and complimentary therapies. Some of the plants are used as food or medicine. The secondary metabolites of plants provides humans with various biological active products which has been used extensively as drugs, foods, additives, flavors, insecticides, colorants, fragrances and chemicals(Ammal and Bai,2013).

In the present scenario, the understanding of phyto constituents of plants with medicinal properties supports not only to pave away for new drugs discovery but also play

 Copyright © 2020 Authors

मराठे कालीन जाती व समाज

प्रा. मिलिंद व्यंकटी घाडगे
पी एन पी महाविद्यालय वेश्वी अलिबाग, जिल्हा रायगड.
(मुंबई विद्यापीठाशी संलग्नित)

प्रस्तावना–

मराठेकालीन जाती व समाज हा आपल्याला दोन कालखंडामध्ये बघायला मिळतो एक म्हणजे शिवकाळ व दुसरा म्हणजे पेशवे काळ. शिवकाळाचा विचार करत असताना समाजामध्ये नैतिकतेला जास्त महत्व दिले जाते. पेशवे काळामध्ये अनैतिकता व वेगवेगळ्या वाईट चालीरिती याचा अनुभव अभ्यासकांना अनुभवायाला मिळतो.

शोध निबंधाची उद्दीष्टे–

1 मराठेकालीन जाती व्यवस्थेचा आभ्यास करणे

2 मराठेकालीन धार्मिक व सामाजिक जीवनाचा अभ्यास करणे

3 शिवकाळ व पेशवे काळ या कालखंडातील प्रामुख्याने अभ्यास करणे.

शोध निबंधाचे गृहीतके–

1 मराठेकालीन समाजाची रचना जाती संस्थेवर आधारित होती.

2 समाजाची विभागणी तीन विभागात झालेली आढळून येते.

3 मराठेकाळात धर्म व्यवस्था भिन्न प्रकारे आढळून येते.

मराठे कालीन जाती व्यवस्था–

मराठेकालीन जाती व्यवस्था ही रितीरीवाजाच्या रूपाने अस्तित्वात आली होती. यामध्ये अलुतेदार–बलूतेदार, पाटील–कुलकर्णी, देशमुख–देशपांडे अषा प्रकारे अधिकार प्राप्त झाले होते. मराठे कालीन जाती व्यवस्थेचा अभ्यास करत असताना पुढील प्रकारे करावा लागतो.

1 ब्राम्हण–

मराठेकालीन समाजामध्ये ब्राम्हणांचे एक स्वतंत्र अस्तित्व होते. यामध्ये कुलकर्णी हे पद हे ब्राम्हणाकडेच होते. ब्राम्हण वर्गाचे कार्य म्हणजे ज्यातिष सांगणे, धार्मिक कार्य करणे, वेगवेगळया रूढीपरंपरांचा अर्थ समजावून सांगणे हे होते ब्राम्हण काळात त्यांचे वर्चस्व त्याच्या अस्तित्वावर अवलंबुन होते. मराठे काळात जाती व्यवस्था हे ब्राम्हणांच्या मर्जीवर अवलंबून होते. खुदद शिवाजी माहाराजांनाही जातीव्यवस्थेचा व धर्म व्यवस्थेचा सामना करावा लागला होता. ते म्हणजे शिवाजी महाराजांच्या राज्यभिषेका प्रसंगी ब्राम्हण वर्गाकडून शिवाजी महाराज हे क्षत्रिय कुळातील नाहीत म्हणून ब्राम्हण वर्गाने त्यांना विरोध केला होता. मग यावरून मराठे काळात ब्राम्हण जातीचे वर्चस्व आपल्याला समजून येते.

2 क्षत्रिय–

भारताच्या इतिहासामध्ये वर्ण रचनेला मोठया प्रमाणात महत्व प्राप्त झालेले आढळून येते. वर्ण व्यवस्थेमधील दुसरा वर्ग म्हणजे क्षत्रिय हा होय. या वर्णाला काही ठरवलेले अधिकार होते. क्षत्रिय वर्गाला राजा बनण्याचा अधिकार असे. प्राचीन कालखंडापासूनच या वर्ण व्यवस्थेची सुरूवात झालेली आपल्याला आढळून येते. शिवाजी महाराजांच्या काळाचा अभ्यास करत असताना असे आढळून येते की, शिवाजी महाराजांनी वर्ण व जाती व्यवस्थेला जास्त महत्व न देता आपल्या कर्तुत्वाला जास्त महत्व दिले होते. शिवाजी महाराजांनी आपल्या लष्करामध्ये कोणताही जात धर्म न बघता गुणवत्तेच्या आधारावर व कर्तबगारीच्या बळावर रयतेला संधी दिली होती.

3 वैश्य :–

मराठेकालीन जातीमध्ये वैश्य हा वर्ण व्यापाराच्या दृष्टीकोनातून समाजामध्ये स्वतंत्र्य रित्या काम करत होता असे आढळून येते. या काळात महाराष्ट्रात वाणी व लिंगायत हा समाज प्रामुख्याने व्यापाराच्या क्षेत्रामध्ये अग्रेसर होता. वैश्य वर्ण हा आपल्या व्यापाराच्या जिवावर आपले अस्तित्व टिकवून होता. कारण व्यापार हा फक्त वैश्य वर्णाकडेच असल्यामुळे दुसऱ्या वर्णाला संधी नव्हती.

4 क्षुद्र :–

मराठेकालीन समाजाचा व जातींचा अभ्यास करत असताना आपल्याला क्षुद्र वर्ण हा अत्यंत मागासलेला वर्ण होता. असे आढळून येते. या वर्णाला समाजामध्ये म्हणावे तेवढी किंमत नव्हती. शिवाजी महाराजांच्या काळामध्ये काही प्रमाणात या वर्गाची

I/C PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College
Veshvi - Alibag

प्राथमिक कार्यानुसार :

रिपॉझिटरीच्या प्राथमिक कार्यानुसार रिपॉझिटरी स्थापन केली जाते. उदा. माहितीच्या साधनांची उपलब्धता, विषयानुसार माहितीच्या साधनांची उपलब्धता, डिजिटल साधनांचे संपादन, माहितीच्या संप्रेषणाच्या आधुनिक पध्दती, माहितीच्या साधनांचे आदान प्रदान व वापर इत्यादी निकष (कार्ये) लक्षात घेवून रिपॉझिटरीची स्थापना केली जाते.

संस्थात्मक रिपॉझिटरीची उदाहरणे :

नॅशनल डिजिटल लायब्ररी ऑफ इंडिया

नॅशनल अर्काईव्हज ऑफ इंडिया

इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, बेंगलोर इ.

संदर्भसूची :

1. फडके,द.ना. ग्रंथालय संगणकीकरण आणि आधुनिकीकरण, पुणे: युनिव्हर्सल प्रकाशन य २०१५

2. बुवा, जी.ए. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र व्यवस्थापनाचे नवे प्रवाह, वादा:साई प्रकाशनय २०१५

3. सुतार, धनंजय भगवान:ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र,वाराणसी:ए.बी.एस. पब्लिकेशनय २०११

4. Taneja, Vikas & Parashar, Sakshi : E-Libraries, New Delhi : Alfa Publications ; 2011

5. Chakravarthy, R.C. & Murthy, P.R.S. : Information Technology and Library Science, Delhi : Pacific Books International ; 2012

6. Thanuskodi, S. : ICT Applications in Academic Libraries, New Delhi : SSDN Publishers & Distributors ; 2013

7. Jene, Sudhir Kumar & Das, Kailash Chandra : ICT for Library Professionals, New Delhi : SSDN Publishers & Distributors ; 2013

8. Das, Kailash Chandra : Information Access in Digital Libraries, New Delhi : SSDN Publishers & Distributors ; 2012

9. Pandey, Raghunath & Pillai, M.N. : Modern Library Services, New Delhi : Jnanada Prakashan ; 2011

10. Swain, Chandrakanta : Digital Library Management, New Delhi : SSDN Publishers & Distributors ; 2014

ओपन ॲक्सेस इनिशिएट्स

सौ. कांचन तेजेश म्हात्रे,
प्रभाकर पाटील एज्युकेशन सोसायटी आर्ट्स, कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, वेश्वी अलिबाग

सार– ओपन ॲक्सेस पध्दत ही माहिती वापरासंबंधी आहे.

ओपन ॲक्सेस पध्दती ही माहिती वापरा संबंधी आहे. ह्या मध्ये आपण ओपन ॲक्सेस काय हे पाहून त्याची साठवण व वैशिष्ट्ये काय आहे तसेच ओपन ॲक्सेस इनिशिएट्स ह्याची माहिती आपन पाहणार आहेत.

प्रस्तावना

ओपन ॲक्सेस ओपन हा शब्द सामान्य असल्याने संकल्पना समजण्यास गोंधळ होण्याची शक्यता आहे.संगणक तंत्रज्ञान,आज्ञावली यांचा विकास खूप वेगाने झाला.सुरुवातीला हे तंत्रज्ञान मक्तेदारी स्वरूपात उपलब्ध झाले. विन्डोज ही एक प्रगत व सोपी पध्दत असली तरी ते तंत्रज्ञान वापरण्यातील अडचणी विशेषत: मक्तेदारी ही सर्वानाच त्रासदायक झाली.या पार्श्वभूमिवर संबंधीत तज्ञ व संशोधक एकत्र येउन या अडचणीवर उपाय म्हणून मुक्त स्वरूपातील तंत्रज्ञानाचा विकास करण्याचे ठरवले.

ओपन ॲक्सेस ही एक याच पार्श्वभूमीवर उदयास आलेली दुसरी संकल्पना आहे. ज्ञान साधने मुक्तपणे वाचकांना उपलब्ध व्हावीत ह्यासाठी प्रयत्न करीत आहेत.तर ओपन ॲक्सेस हे माहिती साधने वाचकांना मुक्तपणे उपलब्धकरण्यासंबंधीतले तंत्रज्ञान आहे.

ओपन ॲक्सेस म्हणजे काय ?

ओपन ॲक्सेस संकल्पना ही डिजिटल स्वरूपात असते किंवा ऑनलाईन म्हणजेच इंटरनेटवर

Vesh Alibag Raigad Prabhakar Patil Education Society's Arts, Commerce & Science College
I/C PRINCIPAL Prabhakar Patil Education Society's Arts, Commerce & Science College Veshvi - Alibag

Prabhakar Patil Education Society's Veshvi, Alibag, Raigad Arts, Commerce & Science College

10. The Role of Alibag Police Department in Handling the Covid-19 Pandemic Crisis

Mr.Ravindra Yashwant Patil
Mr. Nitish Sanjay Agarwal
Chemistry Department, PPES ACS College Veshvi, Alibag

Abstract

The impact of Covid-19 on lives of people worldwide studied at Social, Economic, Health related & Fatality level is now being studied everywhere. Though in last few weeks Government discussed & deployed plan of action to prevent the effect of this pandemic in our country, Doctors, Nurses, Police, NDRF, Researchers, are the real Corona Warriors. Their substantial Efforts are the reason of less mortality rate in India.

This study is an attempt to highlight such Sterling efforts of Alibag Police Department in controlling Covid-19 wide spread in Alibag Taluka.

Key Words :-Covid-19,Corona Warriors,effect, efforts, pandemic,Alibag Police Department

Introduction

AlibagTaluka is the headquarter of Raigad District in Maharashtra. Steeped in Colonial history, it is a coastal town, famous for its numerous sandy beaches, forts & temples& has earned the name 'Mini Goa' owing to the high tourist footfall all year round (1). The taluka has a total population of 236,167 as per 2011 census out of which nearly 20 percent reside in Alibag city area (2). Being part of Mumbai Metropolitan, it is situated only 96 kms from Mumbai, and 136 kms from Pune, the two majorly affected by Covid 19 pandemic cities in state of Maharashtra.

As per todays press report released by Tahasil office (19 Aug 2020) there are 1556 Covid infected patients in Taluka out of which 1246 patients got discharged and 45 are deceased. Doctors,Nursing and supporting staff from Civil hospital Raigad taking enormous efforts in controlling the situation like other police and special task forces all over Country. The AlibagPolice department had also played pivotal role in preventing the widespread to pandemic in Alibag region.

VC PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College
Veshvi - Alibag

RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E-Research Journal
Impact Factor (SJIF) - 6.261, (CIF) 3.452, (GIF) 0.676
Special Issue 92 : भारतीय इतिहासातील स्त्रियांचे योगदान
12 January 2019
ISSN 2348-7143
UGC Approved Journal

हैद्राबाद मुक्ती संग्रामातील महिलांचे योगदान

प्रा. मिलिंद शंकरी घाडगे
पी एन पी महाविद्यालय वेश्वी, अलिबाग ता अलिबाग जि रायगड

प्रस्तावना :-

भारतीय स्वातंत्र्याची लढाई खऱ्या अर्थाने 17 सप्टेंबर 1948 रोजी संपली असे म्हणावे लागेल कारण 17 सप्टेंबर 1948 रोजी हैद्राबाद संस्थान स्वतंत्र भारतात विलीन झाले, म्हणून हा दिवस मराठवाडा मुक्ती दिन म्हणून साजरा केला जातो यासाठी मराठवाड्यातील जनतेने मोठ्या प्रमाणात योगदान दिले या लढ्यात स्वामी रामानंद तीर्थांच्या नेतृत्वाखाली मराठवाड्यातील शिक्षक, पत्रकार, व्यापारी, सर्व सामान्य नागरिक, विद्यार्थी, शेतकरी, मजूर व महिलांनी सहभाग घेतला आणि मराठवाड्याला हैद्राबादच्या निजामाच्या तावडीतून मुक्ती मिळवून दिली

गृहितके :-

1 हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात महिलांचाही सहभाग होता.
2 नारी शक्तीची ताकत हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात दिसुन आली.
3 पुरुषांच्या बरोबरीने महिलांनी मोठ्या प्रमाणात योगदान दिले.
4 महिलांची कर्तबगारी या संग्रामात नाकारणे म्हणजे वायगे ठरेल.

उद्दिष्टे :-

1 हैद्राबाद मुक्ती संग्रामातील महिलांच्या कार्याचा अभ्यास करणे.
2 हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात सर्व जातीधर्मांच्या महिलांनी सहभाग घेतला याचा अभ्यास करणे
3 हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात जात पात न मानल्यामुळे या चळवळीची नैतिक व सांस्कृतीक उंची वाढली याचा अभ्यास करणे
4 हैद्राबाद मुक्ती संग्रामातील महिलांच्या इतिहासाचा मागोवा घेणे.
5 हैद्राबाद मुक्ती संग्रामातील महिलांच्या कार्यांचे ऐतिहासीक संशोधन करणे गरजेचे आहे

विषय प्रवेश :-

हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात महिलानी विविध स्वरुपाची कामे केली आहेत काही महिलांनी प्रत्यक्ष चळवळीत सहभाग नोंदविला तर काहींनी अप्रत्यक्षपणे आपले योगदान दिले आहे. हैद्राबाद मुक्ती संग्राम हा सशस्त्र लढा होता अनेक महिलांनी मोलाची कामगिरी बजावली या लढ्यात काही महिलांनी संस्थानाबाहेरुन शस्त्रास्त्रांची ने-आण केली. अनेक वेळा रझाकार संघटनेकडुन घरांची झडती घेतली जात असे अशा वेळी ती शस्त्रे लपविण्याची जबाबदारी महिला पार पाडत असत. शस्त्रास्त्र खरेदीसाठी निधी जमा करणे ते चालविण्याचे प्रशिक्षण कट गुप्त करणे इत्यादी कामात महिलांनी मोठ्या प्रमाणात योगदान दिले.

प्रत्यक्ष सशस्त्र संघर्ष :-

हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात सत्याग्रहानंतर प्रत्यक्ष सशस्त्र संघर्षामध्ये महिलानी मोठा वाटा उचललेला दिसतो. क्रमाक्रमाने महिलांचा सहभाग हा अधिक व्यापक झालेला आहे. पुरुषांच्या बरोबरीने स्त्रियांनीही सशस्त्र लढ्यात सहभाग घेतला होता. प्रत्यक्ष संघर्षात काही महिलांनी आपले प्राण अर्पण केले होते. याची काही उदाहरणे आपल्याला सापडतात. हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात हुतात्मा झालेल्या चार-पाच महिलांची नावे सापडतात. पुत्राबाई बुर्जे ही रझाकार लष्कराचा प्रतिकार करीत असताना मारल्या गेली. स्वातंत्र्य सैनिकांना मदत करतात म्हणून पार्वतीबाई ताजसिंग व गंगाबाई लक्ष्मण यांची घरे लुटली व त्यांना आत कोंडून घरे पेटवून दिली. त्यात दोघींचा मृत्यू झाला. याचबरोबर घानसार, लक्ष्मीबाई भवकर व गोदावरी टेके यांचा गोळीबारात मृत्यू झाला.

शस्त्रास्त्र :-

ताराबाई परांजपे व गीताबाई चारठाणकर यासारख्या स्त्रियांनी शस्त्रास्त्र आणण्यात महत्वाची भूमिका बजावली. निधी गोळा करणे, क्रांतीकारकांना निरोप देणे, भूमिगतांना सहकार्य करणे या कार्यात सहभाग घेतल्यामुळे आशाताई वाघमारे व ताराबाई परांजपे यांना तुरुंगवास भोगावा लागला. त्या हर्सूल व चंचलगुडा तुरुंगात होत्या

राजकुंवर काबरा :-

राजकुंवर काबरा या महिलेने गोवर्धन शिरोळ सारखे गाव रझाकाराच्या तावडीतून मुक्त करण्यात महत्वाची भूमिका बजावली. आपल्या भाषणातून ती लोकप्रबोधन करीत असत. मराठवाड्याच्या बाहेरील पुणे, बिकानेर व जबलपूर इत्यादी ठिकाणाहून ती एकटीच विविध शस्त्रास्त्रे क्रांतीकारकांपर्यंत आणीत असत

दगडाबाई शेळके :-

दगडाबाई शेळके या महिलेने हैद्राबाद मुक्ती संग्रामात सशस्त्र कार्य केले आहे. तलवारबाजी, पिस्तुल चालविणे यांचे तिने प्रशिक्षण घेतले होते. लढ्यात सहभागी करुन घेण्यासाठी भाषणे देत असत तसेच रेल्वे रुळ उखडणे, पोलिस चौकी व शासकीय इमारतींवर हल्ला करणे इत्यादी कामे अतिशय धैर्याने दगडाबाई करत असत

I/C PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College
Veshvi - Alibag

अलिबाग तालुक्यातील आगरी साहित्यिकांचे योगदान (आगरी बोलीच्या संदर्भात)

प्रा. नम्रता नितीन पाटील
मराठी विभाग, पी.एन.पी महाविद्यालय वेश्वी अलिबाग
(मुंबई विद्यापीठाशी संलग्नित)

सारांश
[illegible] 'आगरी' रायगड,ठाणे,नाशिक जिल्ह्याच्या काही भागात हा 'आगरी' समाज मोठ्या प्रमाणात राहत आहे. या समाजाची बोलीभाषा 'आगरी' आहे. ही बोली प्रामुख्याने उत्तर कोकणात ,मुंबई,ठाणे रायगड व नाशिकचा पश्चिम भाग या परिसरात बोलली जाते. आगरी बोलीचा प्रसार आणि प्रचार [illegible] आगरी बोली मोठ्या प्रमाणात साहित्य लेखन करणाऱ्या साहित्यिकांची वाढ आहे. या आगरी समाजात अनेक साहित्यिक लेखक,कवी,समीक्षक उदयाला येत आहेत.प्रस्तुत शोधनिबंधातून अलिबाग तालुक्यातील आगरी साहित्यिकांचा आढावा घेण्याचा प्रयत्न केला आहे.

प्रस्तावना

१९८५ नंतर [illegible] शिक्षणाच्या प्रवाहाचा एक टप्पा पूर्ण झाला. ग्रामीण भागात शिक्षणाचे लोण पसरू लागले. ग्रामीण, दलित, आदिवासी [illegible] साहित्य [illegible] होऊ लागले. स्वातंत्र्यपूर्व काळ आणि स्वातंत्र्योत्तर काळात [illegible] शिक्षणाची [illegible] आगरी समाजातील [illegible] सहभागी झाले. आगरी तरुणांनीही शिक्षणात आघाडी घेतली शिक्षणाचा प्रसार झाला [illegible] विविध मासिकांतून लेख,कथा, कविता यांसह इतर प्रकारचे साहित्य प्रकाशित होऊ लागले आणि आज आगरी साहित्य हे साहित्याच्या मुख्य प्रवाहात सामील झालेले दिसते. या आगरी साहित्यावरून आगरी समाज व संस्कृतीचा [illegible] आगरी साहित्यिक आज उदयाला येत आहेत. केवळ आगरी बोली व आगरी संस्कृती [illegible] हे लेखन मर्यादित न राहता आगरी समाजाची [illegible] या साहित्यिकांचे आपले योगदान या समाजाला दिले आहे. ऐतिहासिक,सामाजिक, राजकीय व सांस्कृतिक [illegible] वैशिष्ट्यपूर्ण ओळख असणाऱ्या या अलिबाग तालुक्यात आगरी समाजातील प्रतिभावंतांनी साहित्याच्या [illegible] आहे. आगरी बोली मोठ्या प्रमाणात [illegible] आहे.

प्रस्तुत शोधनिबंधातून अलिबाग तालुक्यातील आगरी प्रतिभावंतांनी साहित्यिक व सामाजिक फलश्रुती सूक्ष्मपणे अभ्यासण्याचा प्रयत्न केला आहे.

आगरी

आगरी ही एक जमात आहे. या जमातीच्या उगमाबद्दल अनेक प्रवाद आहेत. आगरी हा शब्द आगर म्हणजे नारळ,पोफळी, भात, [illegible] पिकविणारी जागा. [illegible] आगर पिकविणारा आगरावर उपजीविका करणारा तो आगरी असा अर्थ आहे. [illegible] कुणबी [illegible] खारकी –खारपाटे व उपळी असेही म्हणतात. [illegible] आगळे कुणबी व [illegible] हे आगरी लोकच आहेत. मीठ पिकविणाऱ्या आगरी लोकांना खारवा म्हणतात. अलिबाग तालुक्यात जे आगरी लोक खाडीजवळ राहतात त्यांना खारेपाट म्हणतात. तसेच खारेपाट सोडून जे लोक [illegible] राहतात त्यांना [illegible] म्हणतात. हे लोक ठाणे, रायगड व काही प्रमाणात नाशिक जिल्ह्यात आढळतात मुंबई,नवीमुंबई, रायगड,ठाणे येथला मूळ समाज हा आगरी समाज [illegible] हा [illegible] हिंदू समाज आहे.

आगरी समाजाचा उगम

पौराणिक दृष्टीने

[illegible] हे लोक [illegible] त्यांना [illegible] त्यांच्या [illegible] पश्चिम किनाऱ्यावरही [illegible] हा लोकांनी [illegible] मीठ पिकविण्यास सुरुवात केली. [illegible] हे आगरी लोक [illegible] आगरी समाजाची आहे. [illegible] असा हया समाजामध्ये [illegible] आहे. [illegible] आगरी [illegible] करतात.

ऐतिहासिक दृष्टीने

[illegible] आगरी समाज हा मूळ पैठणच्या [illegible] विविध कोकणात [illegible] येथे [illegible] प्रकारचे [illegible] १९६२ [illegible]

IC PRINCIPAL
Prabhakar Patil Education Society's
Arts, Commerce & Science College